

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.92 : 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-1>**Комаринець С.О.**

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національного університету «Львівська політехніка»*

Михальчишин Н.Л.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національного університету «Львівська політехніка»*

Машталір С.Г.

*студентка
Національного університету «Львівська політехніка»*

Komarynets Sofia

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Theoretical and Applied Economics
Lviv Polytechnic National University*

Mykhalyshyn Natalia

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Theoretical and Applied Economics
Lviv Polytechnic National University*

Mashtalir Sofia

*Student
Lviv Polytechnic National University*

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ ТУРИЗМОМ НА ЗАСАДАХ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

INTERNATIONAL TOURISM MANAGEMENT BASED ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

Міжнародний туризм відіграє важливу роль в економічному зростанні, оскільки стимулює створення нових місць туристичного призначення, робочих місць, підприємств, призводить до розвитку інфраструктури і збільшує обсяг надходжень від туристичної діяльності. У період до пандемії експортні надходження від міжнародного туризму на світовому ринку зростали вищим темпом, аніж надходження від експорту товарів. Така тенденція зумовила усвідомлення важливості застосування принципів стійкого розвитку до управління туризмом. Пандемія призвела до зниження витрат на міжнародні подорожі, що стало серйозним викликом для туристичної галузі на глобальному рівні. А принципи стійкого розвитку щодо екологічних, економічних та соціально-культурних аспектів туризму та забезпечення між ними відповідного балансу для гарантування довгострокової стійкості можуть виступити ефективним механізмом залагодження проблем міжнародного туризму, зокрема викликаних пандемією.

Ключові слова: міжнародний туризм, пандемія, стійкий розвиток, місця туристичного призначення, показник прибуття міжнародного туризму, надходження від міжнародного туризму.

ANNOTATION

Tourism is one of the most promising sectors of the economy, which is developing dynamically and contributes to improving

the economic well-being of states. International tourism is a factor of economic growth, because due to the constant increase in the number of tourist destinations intensifies socio-economic progress (creation of new jobs, enterprises, growth of export revenues, infrastructure development). Before the pandemic, international tourism revenues on the world market showed higher growth rates than exports of goods, and thus the importance of responsibility to ensure effective management of tourist destinations in both developed and developing countries, which would minimize any side effects from tourism. International tourism management based on the sustainable development has become a global trend that needs to be ensured through the growth of qualitative rather than quantitative indicators. The principles of sustainable development provide the absolute consideration of current and future economic, social and environmental impacts from tourism, meeting the needs of visitors, industry, the environment and host communities. Guidelines and management methods based on sustainable development can be applied to all forms of tourism in all directions, from mass to various segments of niche tourism. The principles of sustainable development address the environmental, economic and socio-cultural aspects of tourism development, and an appropriate balance must be struck between these three dimensions to ensure its long-term sustainability. International tourism management based on sustainable development involves the optimal use of environmental resources, respect for the socio-cultural authenticity of

the host communities, preservation of cultural heritage, traditional values, promotion of intercultural understanding and tolerance, and ensuring viable long-term economic activity, providing equitable socio-economic benefits to all stakeholders, including stable employment and income and social services for host communities, and helping to overcome poverty.

Keywords: International tourism, pandemic, sustainable development, tourist destinations, arrival rate of international tourism, income from international tourism.

Постановка проблеми. Туризм є однією з найбільш перспективних галузей економіки, яка динамічно розвивається і сприяє підвищенню економічного добробуту держав. Міжнародний туризм виступає чинником економічного зростання, оскільки через постійне збільшення кількості місць туристичного призначення активізує соціально-економічний прогрес (створення нових робочих місць, підприємств, зростання експортних надходжень, розвиток інфраструктури). У період до пандемії експортні надходження від міжнародного туризму на світовому ринку демонстрували вищі темпи зростання, ніж надходження від експорту товарів (1950 р. – 2 млрд дол. США, 1980 р. – 104 млрд дол. США, 1995 р. – 415 млрд дол. США, 2014 р. – 1 245 млрд дол. США). Довгостроковий прогноз Всесвітньої туристичної організації ООН (ВТО) до 2030 р., здійснений до пандемії (2014 р.), передбачав зростання показника прибуття міжнародного туризму у розмірі 3,3% щороку в період між 2010 та 2030 рр. і досягнення обсягу 1,8 млрд осіб у 2030 р., а отже, зросла важливість відповідальності забезпечити ефективне управління місцями туристичного призначення як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, яке б мінімізувало будь-які зворотні ефекти від туризму. Управління туризмом на засадах стійкого розвитку для забезпечення загальної користі стало глобальним трендом, який необхідно забезпечити на основі зростання якісних, а не лише кількісних показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародний туризм виступає об'єктом дослідження вітчизняних науковців. Зокрема, К.С. Брензович, Л.М. Кушнір, Ю.В. Миронов, І.І. Свидрук вивчають глобальні тенденції розвитку міжнародного туризму [1; 2]; експерти Світового банку та Всесвітньої туристичної організації ООН, Всесвітньої ради подорожей і туризму проводять аналіз потоків міжнародного туризму [3–6]. На разі не знайдено ефективних механізмів для мінімізації впливу пандемії на розвиток міжнародного туризму, саме тому як один з інструментів запропоновано застосування принципів стійкого розвитку для ефективного управління міжнародним туризмом для боротьби з негативними наслідками пандемії та відновлення довгострокового зростання міжнародного туризму.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є дослідження напрямів розвитку міжнародного туризму до пандемії та після неї, застосування

принципів стійкого розвитку в управлінні міжнародним туризмом.

Базовими матеріалами роботи виступали джерела статистичної інформації, результати проведених досліджень, підготовлені у вигляді статей та аналітичних довідок. Для досягнення мети роботи використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема статистичний та системно-структурний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, графічний.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні сім десятиліть міжнародний туризм постійно розвивався, диверсифікувався і став однією з найбільших і найшвидших за темпами зростання галузей у світі. З'явилося багато нових місць туристичного призначення поряд із уже існуючими традиційними популярними у Європі і Північній Америці. Незважаючи на тимчасові збурення, у період до пандемії міжнародний туризм демонстрував безперервні темпи зростання: показник прибуття міжнародного туризму (кількість туристів) зріс із 25 млн осіб у 1950 р. до 278 млн осіб у 1980 р., 527 млн осіб у 1995 р., 1 133 млн осіб у 2014 р. Водночас надходження від міжнародного туризму за місцями туристичного призначення зросли від 2 млрд дол. США у 1950 р. до 104 млрд дол. США у 1980 р., 415 млрд дол. США у 1995 р., 1 245 млрд дол. США у 2014 р. Довгостроковий прогноз ВТО до 2030 р., здійснений до пандемії (2014 р.), передбачав зростання показника прибуття міжнародного туризму у розмірі 3,3% щороку в період між 2010 та 2030 рр. і досягнення обсягу 1,8 млрд осіб у 2030 р. У період 2010–2030 рр. передбачалося, що кількість туристів, які відвідають нові місця туристичного призначення у країнах, що розвиваються, зростатиме вдвічі вищим темпом (+4,4% щороку), ніж у розвинених країнах (+2,2% щороку). Частка ринку країн, що розвиваються, зросла від 30% у 1980 р. до 45% у 2014 р. і, як передбачалося, мала досягти 57% у 2030 р. та становити 1 млрд осіб за показником прибуття міжнародного туризму. У 2014 р. частка міжнародного туризму у створенні світового ВВП становила 9%, у цій галузі функціонувало кожне одинадцяте робоче місце, обсяг експортних надходжень від міжнародного туризму становив 1,5 трлн дол. США, або 6% світового експорту, зокрема 30% світового експорту послуг. Кількість туристів (показник прибуття міжнародного туризму) у 2014 р. зросла на 4,3% і становила 1 133 млн осіб (у 2012 р. цей показник уперше досяг 1 млрд осіб). Обсяг надходжень становив 1 245 млрд дол. США порівняно з 1 197 млрд дол. США попереднього року, що становило зростання у 3,7% (у реальних обсягах з урахуванням коливань валютних курсів та темпів інфляції). Найвищі позиції за показниками прибуття міжнародного туризму та за обсягами надходжень від міжнародного туризму займали Франція, США, Іспанія і Китай. Найвищими темпами зростав найбільший за

обсягами туристичних ресурсів ринок Китаю, який збільшив свою частку надходження від туризму за кордоном на 27% і досяг обсягу у 165 млрд дол. США [3; 5].

За оцінками ВТО, показник прибуття міжнародного туризму зростає щороку протягом 2010–2019 рр. Основними чинниками такого зростання вважалися посилення глобалізаційних тенденцій розвитку економіки, збільшення частки середнього класу в економіках, які швидко розвиваються, нові бізнес-моделі, прийнятний рівень витрат на подорожі, спрощення процедур отримання віз.

Динаміку показників прибуття міжнародного туризму та обсягу надходжень від міжнародного туризму протягом 2014–2020 рр. представлено на рис. 1 та 2, де показано, що показник прибуття міжнародного туризму в 2018 р. зріс на 5,4% і досяг 1,4 млрд осіб, у 2019 р. зріс на 3,8% і досяг 1,5 млрд осіб, що перевищило на два роки прогнозний показник ВТО у 2018 р.

Водночас експортні надходження від туризму зросли до 1,7 трлн дол. США у 2018 р. Основними характеристиками міжнародного туризму у цей період виступали:

- зростання попиту на повітряні подорожі (збільшення +6% міжнародного пасажирського трафіку), зумовлене стабільними цінами на паливо і нижчими тарифами та створенням унікальних повітряних сполучень пар міст, що зросло більше ніж удвічі протягом останніх двадцяти років і досягло понад 20 тис позицій за нижчими цінами;

- діджиталізація технологій, що формують досвід туриста. Системи штучного інтелекту трансформують туризм (від віртуальних помічників до підприємств, які надають персональну допомогу та покращують якість надання туристичних послуг) і допомагають краще оцінити потоки туристів у реальному часі;

- полегшення отримання візи. Зростання частки електронних віз і віз після прибуття,

Рис. 1. Динаміка показників прибуття міжнародного туризму та обсягу надходжень від міжнародного туризму протягом 2014–2020 рр.

Джерело: побудовано на основі [3; 5; 7; 8]

Рис. 2. Динаміка зміни показників прибуття міжнародного туризму та обсягу надходжень від міжнародного туризму протягом 2014–2020 рр.

Джерело: побудовано на основі [3; 5; 9]

водночас скорочення частки традиційних віз, зменшення кількості населення, яке потребує традиційної візи, від 75% у 1980 р. до 53% у 2018 р. Проте варто зазначити, що половина світового населення все ж потребує традиційної візи станом на 2018 р. [3; 5].

Такі тенденції свідчать про те, що міжнародний туризм став справжньою глобальною силою економічного зростання і розвитку, драйвером створення більшої кількості/кращої якості робочих місць і каталізатором інновацій та підприємництва. Міжнародний туризм поліпшив життя мільйонів індивідів і зміцнив добробут держав. Зростання кількості туристів і надходжень від міжнародного туризму випереджало зростання світової економіки. Економіки розвинутих країн і країн, що розвиваються, використали зростання доходу в туристичній галузі. Станом на 2018 р. упродовж семи років поспіль зростання експортних надходжень від міжнародного туризму перевищувало зростання надходжень від експорту товарів, що зменшило де-

фіцит торговельного балансу багатьох держав. Міжнародний туризм як третя за величиною експорту галузь після хімічної та паливної промисловості перевищив автомобілебудування та харчову промисловість, як показано на рис. 3. Упродовж 2012–2018 рр. експортні надходження від міжнародного туризму на світовому ринку демонстрували вищі темпи зростання, ніж надходження від експорту товарів (рис. 4). Разом із таким трендом прийшло розуміння відповідальності забезпечити ефективне управління місцями туристичного призначення як у розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються, яке б мінімізувало будь-які зворотні ефекти від туризму.

Управління туризмом на засадах стійкого розвитку для забезпечення загальної користі як ніколи стало надзвичайно важливим. Необхідно забезпечити зростання на засадах покращення якісних, а не лише кількісних показників. Принципи стійкого розвитку передбачають абсолютне врахування поточного і майбутньо-

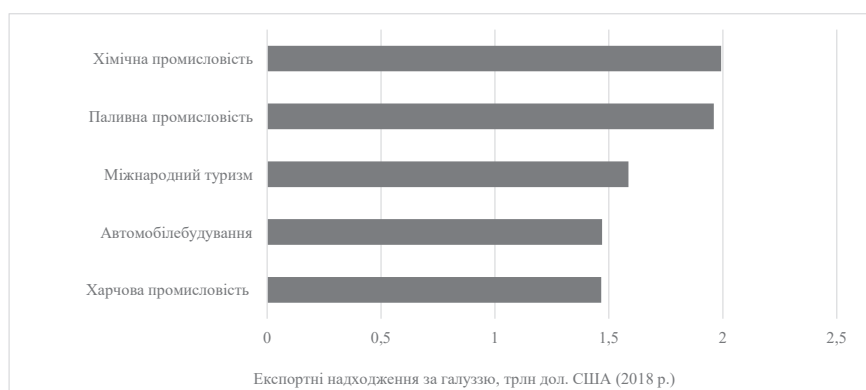

Рис. 3. Обсяг експортних надходжень від галузей на світовому ринку, трлн дол. США (2018 р.)

Джерело: побудовано на основі [3; 5; 10]

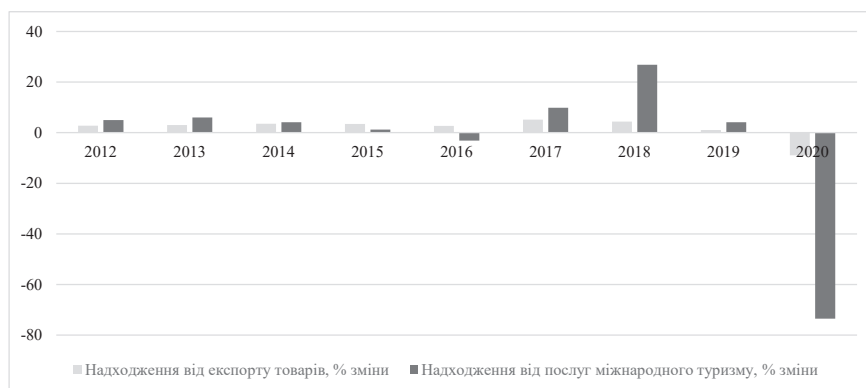

Рис. 4. Динаміка надходжень від експорту товарів та експортних надходжень від міжнародного туризму впродовж 2012–2020 рр.

Джерело: побудовано на основі [3; 5; 7–10]

го економічного, соціального та екологічного впливу від туризму, задоволення потреби відвідувачів, промисловості, навколишнього середовища та приймаючих громад. Настанови та методи управління на засадах стійкого розвитку можна застосовувати до всіх форм туризму в усіх напрямках – від масового до різних сегментів нішевого туризму. Принципи стійкого розвитку стосуються екологічних, економічних та соціально-культурних аспектів розвитку туризму, і між цими трьома вимірами має бути встановлений відповідний баланс, щоб гарантувати його довгострокову стійкість [11].

Управління туризмом на засадах стійкого розвитку передбачає, по-перше, оптимальне використання екологічних ресурсів, які є ключовими елементами у розвитку туризму, підтримуючи важливі екологічні процеси та допомагаючи зберегти природну спадщину та біорізноманіття. По-друге, повагу до соціально-культурної автентичності приймаючих спільнот, збереження культурної спадщини, традиційних цінностей, сприяння міжкультурному взаєморозумінню та толерантності. І останнє, забезпечення життєздатної довгострокової економічної діяльності, надання справедливо розподілених соціально-економічних вигід для всіх зацікавлених сторін включно зі стабільним працевлаштуванням та забезпеченням можливості отримання доходу та соціальних послуг для приймаючих громад, а також сприяння подоланню бідності.

Управління туризмом на засадах стійкого розвитку вимагає поінформованості усіх відповідних зацікавлених сторін, а також сильного політичного лідерства для забезпечення широкої участі та досягнення консенсусу. Це безперервний процес, що потребує постійного моніторингу результатів, запровадження, у разі необхідності, превентивних та/або коригувальних заходів. Управління туризмом на засадах

стійкого розвитку повинне підтримувати високий рівень задоволеності та значимості вражень для туристів, підвищувати їх обізнаність про проблеми стійкого розвитку та пропагуючи серед них практику стійкого туризму [11].

Діджиталізація, інновації, збільшення досяжності нових/існуючих місць туристичного призначення і соціально-етична трансформація – це характеристики, що очікувано сформують майбутню галузь міжнародного туризму. І місця туристичного призначення, і туристичні підприємства змушені будуть адаптуватися і змінюватися, щоб залишатися/ставати конкурентоспроможними, водночас усвідомлюючи, що туризм є засобом для досягнення цілей стійкого розвитку й інструментом для побудови загального кращого майбутнього.

Станом на 2018 р. до трійки лідерів топ-10 рейтингу місць туристичного призначення за показниками прибуття міжнародного туризму входили Франція, Іспанія, США, до трійки лідерів за надходженнями від міжнародного туризму – США, Іспанія, Франція. Топ-10 країн забезпечували частку 40% показника прибуття міжнародного туризму та 50% від загального обсягу надходжень від міжнародного туризму на світовому ринку.

Ринок міжнародного туризму Європи станом на 2018 р. демонстрував дев'ятирічне стійке зростання: для країн Південної Європи та Середземномор'я характерні високі (Італія, Греція, Португалія, Хорватія) та середні (Туреччина та Іспанія); для країн Центральної і Східної Європи – середні; для країн Західної та Північної Європи – середні/низькі темпи зростання, як показано на рис. 5. Частка України за показником прибуття міжнародного туризму становила 2% у загальноєвропейському показнику, за обсягом надходжень від міжнародного туризму – 0,3% у загальноєвропейському показнику (станом на 2018 р.).

Рис. 5. Динаміка показників прибуття міжнародного туризму та надходжень від міжнародного туризму у Європі, % (2018 р.)

Джерело: обудовано на основі [3; 5]

На рис. 6 та 7 продемонстровано динаміку показників прибуття міжнародного туризму і надходжень від міжнародного туризму в Україні у період 2014–2020 рр.

Аналіз ситуації у 2019 р. підтвердив стійкі тенденції зростання попередніх років (дещо повільнішим темпом переважно у розвинених країнах/європейських країнах). Сповільнення темпів зростання галузі відбувалося на основі нестабільності, пов'язаної із Брекзітом, геополітичної і торговельної напруги, глобальним сповільненням темпів економічного зростання, кризовими явищами у секторі авіаперевезень (банкрутство низки лоукостерів, зокрема «Томас Кук»). Зростання показника прибуття міжнародного туризму відбувалося в усіх регіонах (Середній Схід – +8%, Азія і Тихоокеанський регіон – +5%, Європа – +4%, Африка – +4%, Америка – +2%, середньосвітовий показник – +4%). На основі поточних тенденцій, економічних перспектив й індексу впевненості ВТО про-

гнозні показники 2020 р. становили від +3% до +4% зростання показника прибуття міжнародного туризму (середньосвітовий показник) [3; 5].

Проте в 2020 р. прогнози не підтвердилися, зокрема через пандемію коронавірусу. Показник прибуття міжнародного туризму у першій половині 2020 р. зменшився на 65% порівняно з аналогічним періодом попереднього року, за червень 2020 р. зменшився на 93% (дані за місяцями туристичного призначення) порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Таке значне падіння попиту на міжнародні подорожі впродовж першої половини 2020 р. спричинило втрату кількості прибулих міжнародних туристів в обсязі 440 млн осіб та втрат експортних надходжень від міжнародного туризму в розмірі 460 млрд дол. США. Це у п'ять разів перевищило втрати надходжень, пов'язані з економічною та фінансовою кризою, що спостерігалось у 2009 р. Падіння попиту на міжнародні подоро-

Рис. 6. Динаміка показника прибуття міжнародного туризму та надходжень від міжнародного туризму в Україні у період 2014–2020 рр.

Джерело: побудовано на основі [13]

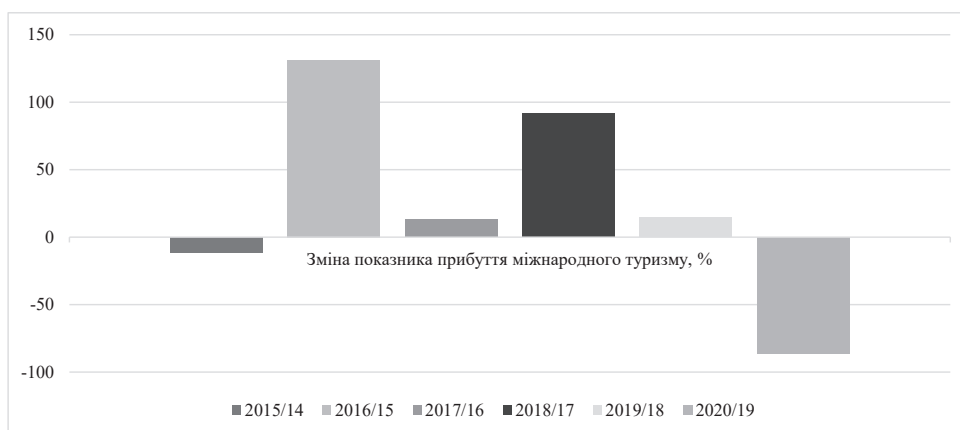

Рис. 7. Динаміка зміни показника прибуття міжнародного туризму в Україні у період 2014–2020 рр., %

Джерело: побудовано на основі [13]

жі спричинило зниження витрат на міжнародні подорожі на великих експортних ринках (США, Китай), проте вже з другої половини, станом на червень 2020 р., деякі з них (Франція, Німеччина) почали демонструвати певне зростання попиту на міжнародні подорожі. Відновлення ринків міжнародного туризму відбувається дуже низькими темпами, водночас спостерігається зростання попиту на внутрішні подорожі на багатьох великих ринках, таких як Китай, де повітряне внутрішнє завантаження станом на липень 2020 р. відновилося до 90% рівня аналогічного періоду попереднього року, та Росія, де ринок повітряного внутрішнього завантаження також демонструє значне зростання внутрішнього туризму [4; 6].

У зв'язку з пандемією втрати міжнародного туризму оцінюють у 4,7 трлн дол. США у 2020 р., падіння частки у ВВП – на 49,1% порівняно з попереднім роком (частка міжнародного туризму у ВВП упала з 10,4% у 2019 р. до 5,5% у 2020 р.), втратою 62 млн робочих місць (18,5%) з 334 млн робочих місць у 2019 р. до 272 млн робочих місць у 2020 р. (більшість з яких підтримується за допомогою державних програм підтримки та скорочення робочого часу).

У травні 2020 р. ВТО оприлюднила три сценарії динаміки показника прибуття міжнародного туризму: зниження від 58% до 78% у 2020 р., на основі поточних тенденцій передбачається падіння показника близько 70% у 2020 р. Розширені сценарії 2021–2024 рр. прогнозують значне відновлення ринку міжнародного туризму в 2021 р. на основі припущень про еволюцію захисту від пандемії, відновлення довіри до подорожей та зняття основних обмежень на подорожі до середини року. Водночас, за прогнозами, повернення до рівня показника прибуття міжнародного туризму 2019 р. займе від 2,5 до 4 років [4; 6].

Виклики пандемії визначили основні проблеми міжнародного туризму та можливі шляхи їх вирішення, зокрема виявили необхідність забезпечення управління туризмом на засадах стійкого розвитку, яке б мінімізувало негативні ефекти від наслідків пандемії для міжнародного туризму. Зокрема, ізоляцію країн, обмеження мобільності, зміни та непередбаченість вимог перетину кордонів можна подолати через співпрацю та координацію зусиль щодо подолання кризових ситуацій (зокрема, уніфікацію вимог щодо тестування і перетину кордонів).

Циклічність, високі ризики повторюваності захворюваності можуть бути зменшені через застосування механізмів державно-приватного партнерства (зокрема, впровадження ефективних профілактичних заходів, зниження ПДВ, підтримання уніфікованих стандартів чистоти, проведення навчальних програм гігієни). А страх перед пандемією і загрозою інфікування може бути мінімізований через впровадження людино-орієнтованих підходів.

Утрату доходів можна компенсувати через заходи фіскальної та іншої фінансової допомоги для підтримки бізнесу (зокрема, схеми плати праці, податкові пільги, відтермінування платежів, виплати з непрацездатності, програми професійної підготовки). Відсутність/недосконалі системи антикризового управління можна пом'якшити через впровадження гнучких бізнес-моделей/інновацій, які роблять можливим створення/посилення альтернативних джерел доходу та забезпечення працівників додатковим набором навиків.

Зростання невизначеності розвитку пандемії слід долати за допомогою забезпечення прозорості діяльності (зокрема, фінансової) і підтримання високого рівня довіри наявних і потенційних споживачів, працівників, суспільства. А зміну стандартів ставлення до здоров'я/гігієни у довгостроковій перспективі слід підтримати за допомогою формування стійких стандартів і правил поведінки.

Обмеження мобільності, нерівність, спричинена різницею у рівні розвитку регіонів, доступу до вакцин, залежністю від міжнародного туризму визначили зростання усвідомлення, наскільки ціннісною є свобода пересування для індивіда, можливість забезпечення мінімального життєвого рівня груп населення (зокрема, жінок). Водночас відновлення екології внаслідок тимчасового зменшення викидів призвело до усвідомлення, що майбутнє планети є колективною відповідальністю людства, що необхідно відобразити у затвердженні цілей сталого розвитку. І, насамкінець, погіршення психічного благополуччя призвело до усвідомлення важливості підтримання психічного здоров'я для лідерства та здорового життя, що можна забезпечити через визначення його пріоритетності у стратегії розвитку та забезпечення належного рівня інвестування.

Висновки. У зв'язку з пандемією коронавірусу країни вживають низку економічних і соціальних заходів (також знаходять підтримку у міжнародних і регіональних інститутах), які б нейтралізували негативний ефект від закриття національних кордонів та введення обмежень на подорожі. Основою усіх цих заходів є управління галуззю на засадах стійкого розвитку, яке забезпечує ефективність та мінімізує можливі зворотні ефекти та шкідливі наслідки від туристичної діяльності. Серед заходів управління туризмом на засадах стійкого розвитку можна назвати перелік перехресних заходів фіскальної та монетарної політики негайного застосування/першої хвилі, окремі інструменти підтримання ліквідності малих/середніх підприємств, захист робочих місць у галузях найбільшого впливу епідемії коронавірусу. Особливо широко впроваджуються загальноекономічні стимулюючі пакети, спрямовані на найбільш уразливі галузі економіки, серед яких і туристична галузь. Пакети фіскального стимулювання передбачають скасування або відтерміну-

вання ПДВ, податку на прибуток підприємств, використання фінансування від спеціальних економічних фондів/фондів економічної допомоги, особливо для малих/середніх підприємств і фізичних осіб – підприємців, програми співфінансування для нівелювання негативних ефектів пандемії. Додатково можна виділити фінансування від міжнародних та регіональних інститутів: Єврокомісії, МВФ, Світового банку, ОЕСР, що, безумовно, свідчить про значну вагу міжнародного туризму для міжнародного та національного розвитку й зростання, економічного і соціального добробуту держав та світового співтовариства.

Перспективою подальшої роботи є дослідження ефективності управління туризмом на засадах стійкого розвитку, зокрема для вирішення проблем міжнародного туризму, які виникли внаслідок пандемії, а саме проведення кореляційного аналізу заходів фінансової та монетарної політики та ефектів від їх упровадження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Кушнір Л.М., Брензович К.С. Міжнародний туризм як чинник економічного розвитку країн і регіонів. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/36_2019_ukr/5.pdf (дата звернення: 15.11.2021).
- Мионов Ю.Б., Свидрук І.І. Туризм як чинник економічного розвитку країни. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.6. С. 255–262. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/myonov4.htm (дата звернення: 15.11.2021).
- World Travel and Tourism Council Report. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impactresearch/regions-2019/world2019.pdf> (дата звернення: 15.11.2021).
- Tourism – an important driving force for inclusive socio-economic development, economic diversification, enterprise and job creation. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_dialogue/sector/documents/publication/wcms_544196.pdf (дата звернення: 15.11.2021).
- Travel & tourism economic impact 2019. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economicimpactresearch/regions-2019/world2019.pdf> (дата звернення: 15.11.2021).
- Travel & tourism economic impact 2020. URL: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf?ver=2021-07-01-114957-177> (дата звернення: 15.11.2021).
- Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/> (дата звернення: 03.02.2022).
- The World Bank. Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND.CD> (дата звернення: 03.02.2022).
- Economic Impact Report. URL: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact> (дата звернення: 03.02.2022).
- World Trade Statistical review. URL: https://www.wto.org/english/res_e/status_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf (дата звернення: 03.02.2022).
- World Tourism Organization. Sustainable Development. URL: <https://www.unwto.org/sustainable-development> (дата звернення: 03.02.2022).
- How Covid-19 is Changing the World: A Statistical Perspective Volume III. URL: https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa_vol3.pdf (дата звернення: 03.02.2022).
- Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.02.2022).

REFERENCES:

- Kushnir L.M., Brenzovych K.S. Mizhnarodnyy turizm yak chynnyk ekonomichnoho rozvytku krain i regioniv [International tourism as a factor in the economic development of countries and regions]. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/36_2019_ukr/5.pdf (accessed 15.11.2021).
- Myronov Y.B., Svydruk I.I. (2016). Turizm yak chynnyk ekonomichnoho rozvytku krainy [Tourism as a factor in the economic development of the country] *Turizm yak chynnyk ekonomichnoho rozvytku krainy* [Tourism as a factor in the economic development of the country] *Naukovyy visnyk NLTU* (electronic journal). No. 26.6. pp. 255–262. Available at: http://tourlib.net/statti_ukr/myonov4.htm (accessed 15.11.2021).
- World Travel and Tourism Council Report. Available at: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impactresearch/regions-2019/world2019.pdf> (accessed 15.11.2021).
- Tourism – an important driving force for inclusive socio-economic development, economic diversification, enterprise and job creation. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_544196.pdf (accessed 15.11.2021).
- Travel & tourism economic impact. (2019). Available at: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economicimpactresearch/regions-2019/world2019.pdf> (accessed 15.11.2021).
- Travel & tourism economic impact. (2020). Available at: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf?ver=2021-07-01-114957-177> (accessed 15.11.2021).
- Statista. Available at: <https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/> (accessed 03.02.2022).
- The World Bank. Data. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND.CD> (accessed 03.02.2022).
- Economic Impact Report. Available at: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact> (accessed 03.02.2022).
- World Trade Statistical review. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/status_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf (accessed 03.02.2022).
- World Tourism Organization. Sustainable Development. Available at: <https://www.unwto.org/sustainable-development> (accessed 03.02.2022).
- How Covid-19 is Changing the World: A Statistical Perspective Volume III. Available at: https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa_vol3.pdf (accessed 03.02.2022).
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 03.02.2022).